

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

2. Eadem veritas à ratione probatur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94274](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94274)

tiani, vt bene probat eius interpres Pamelius. In eodem tandem errore fuisse videtur Arnobius 3. contra gent. & Lactant. I. de ira Dei. Constat eodem errori Vostius apud Becanum c. 6. vbi hac ex ipso pag. 240. refertur *videtur esse Paradoxum Deum sic communis quantitatis expertum esse, vt totus substantialiter sit in re qualibet etiam minima.*

4. An vero Meliton Sardenfis Episcopus hunc tenuerit errorem? orta inter Eruditos lis est in textu Theodoret in Latinum versis quæst. 20. in Genes. post medium orta, vbi dicitur: Melitonem Deum corporeum asseruisse illis verbis: *de quorum numero est Meliton: qui scripta reliquit, quibus asserit Deum corporeum esse.* Sed immerito tamen, ac sine fundamento vlllo, ad huc in Theodoret, cum Melitoni errorem appingi ostendunt docti Sixtus Senens. Bibliot. Sanctæ, annot. 18. & noiter Valq. tit. 1. part. 1. disp. 21. cap. 1. v. *verum*. Vbi ea verba non Theodoret, sed male illum in Latinum vertentis esse ex græco, & proprio Theodoret textu aperte conuincunt: græco enim illius textui hæc latine ad verbum respondent: *quorum sunt, quæ Meliton scripta reliquit de eo, quod est Deum corporatum esse.* Cuius libri meminere Euseb. lib. 4. cap. 25. & Hieronym. de scriptorib. Eccles. sine vlla nota imo magna Melitoni laude ex testimonio Tertuliani etiam lib. aduers. Eccles. pro Montano: vbi Melitonem à plerisque Prophetam habitum ait: quo aperte ostenditur, vel eum solummodo ex aliis eum errorem libro illo retulisse, & impugnasse, vel voce corporatum, incarnatum Deum significasse. Accedit, quod Eusebius ipse lib. 5. cap. 23. alias 24. iterum præclaram Melitonis fecit mentionem, atque hæc Polycretis Concilij Asiæ (vbi de celebrandi Paschæ die agebatur) Præfidis verba ad Victorem Papam retulit. *Quid perdo Bentum Pa-pyrium, & Melitonem Eunuchum recensem, qui Spiritus sancti infinitum assatus totum vita suæ tempus pie, sancteque exegit, qui Sardis conditus est.* Quem textum perperam antiquis quidam Eusebii interpretes vertit *Macharium*, quasi nomen proprium, non vt adiectiuum, quod idem, atque beatum, est verrens, atque Eunuchum etiam non vt cognomen, sed vt nomen proprium alterius apponens.

5. Ceterum Deum spiritum esse, non corpus, nec corporeum, fides Catholica est, definita fere cap. *firmiter*, de summ. Trinit. vbi Deum non habere partes in substantia sua definitur: substantia enim totalis, vt Deus esse debet, si corporea sit, nequit non partes, saltem integrantes, habere; imo, & partes extra partes localiter, seu extensiuè aptitudinaliter. Constat idem expressè ex Scriptura Ioann. 4. *Spiritus est Deus*. Licet enim *Spiritus* quandoque in Scriptura pro aëre vsurpetur; ast hic, vbi de Dei adoratione agitur spiritus nomine, non aër, sed substantia spiritualis, ac non corporea necessariò intelligitur. Alioqui aër adorandus à Christo concluderetur: quod vix idololatra admitteret. Confirmatur: quia ex eo, quod Deus Spiritus sit nullo conclusus loco, quare nec Hierosolymitano templo, vlllo alio determinato, adorari vbique, & spiritu, id est, anima adorari posse Christus conclusit: quod male de aëris corporei adoratione concluderet: cum & loco aër contineatur, atque à nobiliori animæ spiritualis substantia adorari nequeat. Idcirco spiritum ibi pro spirituali substantia vsurpatum testantur communi consensu Patres relati, recitatque à nostris Maldonato, & Tolero Cardinali: quod autem Patres non nulli Angelos spiritus esse, & corporeos, subiles tamen, sicut aëra corporeum, &c. proinde depingi posse quondam putarint, præterquam quod errarunt, non tamen ita esse spiritum Deum illis aliquis asseruit, cove sensu spiritum eo loco interpretatur.

6. Secundo probatur ex locis Scripturæ, quibus Deus inuisibilis asseritur ad Roman. 1. *Inuisibilis Dei, &c.* 1. ad Timoth. 1. *Regi sæculorum immortalis, & inuisibilis.* Etenim de inuisibilitate Dei oculis corporeis, siue cognitione corporea, vt minimum è Patrum consensu intelligenda ea loca sunt: ast quidquid corporeum est visibile, seu corporeè cognoscibile est, vt patet. Tertio probatur ex locis, quibus Deus impassibilis, & immutabilis dicitur: Hæc enim propriè intellecta, vt de Deo intelligi debent, de corporea substantia intelligi non possunt. Quarto probatur ex locis, quibus Dei vbique-
tas, siue immanitas à nobis probata est d. 4. corpus

enim, siue finita siue infinita magnitudinis ponatur, vbique esse non potest, cum, vbi pars altera est, totum, & partes alia esse nequeant. Quinto probatur ex locis, quibus Deum depingi non posse dicitur, neque effigiem, aut imaginem corpoream propriam habere, de quibus controuersi de Adorat. quia vtrique corpus non est. Sexto probatur ex loco Genes. 1. *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram.* Cui Audiani, siue Antropomorphitæ imittebantur: cum enim de similitudine hominis ad Deum, non secundum corpus, sed secundum animam spirituales substantiam, quia spiritus Deus, non corpus, est Patres omnes consensu docent. Epiphanius & Theodoretus citati, Basiliius Hom. 10. exhamer. cap. 8. Nyssen. orat. 1. quæ est in eum locum, August. enarrat in Psalm. 48. sine 1. de doct. Christi cap. 12. atque vno verbo omnes Patres, & Doctores vbivis eum locum interpretantes. Et quidem in reliquis præter substantiam spirituales plura Deus sex anterioribus diebus corporea in mundo hoc visibilibus, cum viuencia, tum inanimata, tum sensitiua, & cognoscitiua corporea produxerat, quæ tamen sui imagines non dixit, sed hominem solum: etsi ea non actiue solum, sed idealiter, & imitatiue ab ipso fierent: vt planè ratione substantiæ spiritualis, quæ anima hominis est, specialiore & ceteris præstantiore imaginem suam hominem esse monstraret: quo Audiano-
rum obiectio euanciscit, etsi rationi, nec solum Patrum authoritati itemus.

CERTAMEN II.

Eadem veritas à ratione probatur.

1. Neque fide solum, sed & ratione constat naturaliter veritas præfata. Eam idè affectui sunt ex philosophis Plato in Timeo, teste Iustino M. Dialogo cum Triphone, Hermes, Trismegistus testantur Cyrillo 1. contra Iulianum sub finem, Aristot. 12. metaphys. & 8. physice. Cuius rationem tradit textu 79. quia cum Deus infinitus virtutis sit, eaque in corpore finito esse nequeat, ne in infinitum moueat (quod motui repugnat) cum citius quauis virtute finita debeat mouere, ac proinde in instanti: quia in tempore quouis breuiori augmento virtutis finitæ maiori, & maiori motus tandem peragi poterit: atque ex alia parte nequeat esse infinita magnitudo, seu corpus infinitum (vt ipse probauit 3. physicor.) sit vt infinita illa Dei virtus in substantia corporea esse nequeat, sed in spirituali: ac proinde Deus, qui infinita virtute pollet, spiritus, non corpus, erit: sed certe hæc ratio eodem modo probat, si quid probat, contra infinitam vim motuam substantiæ spiritualis in instanti moturam: quod si respondeas substantiam spirituales non agere, aut mouere quantum potest, sed quantum vult, & expedit, id etiam habet substantia corporea rationalis: quare motus instantaneus ex infinita Dei rationalis corporei virtute non inferetur. Secundo vel infinita virtus motiua è conceptu suo respicit motum instantaneum possibilem, vel sine huius possibilitate esse potest, atque intelligi. Si primum ex eius positione ponitur motus instantanei possibilitas, atque repugnantia aboletur (in qua ratio Aristotelis nitetur) licet ex libertate operantis non ponatur de facto: imò ex eadem libertate ad eius potentiam vltimè posse libere instantaneum motum de facto poni, ni aliunde repugnet, manifestum est.

2. Vltèr consequentia motus instantanei ex infinita virtute motiua non deducitur. Infinitas enim potentia non arguit infinitatem effectus, si huius infinitas aliunde repugnet, & potentia resistat; vt patet in omnipotentia, ex qua non rectè inferitur possibilitas esse infinita, neque infinitam rem non repugnare, sed solum posse ab illa finitam maiorem, vel finitas plures, & plures in infinitum synecdochematiè fieri. Sic ergo ex infinita virtute motiua Dei solum inferitur motum minori, & minori tempore in infinitum fieri posse: & minori quidem, & minori quam à maiori, & maiori virtute finita peragi queat, non autem in instanti. Quod autem respondet Sanctus Thom.

Thom. 8. physic. titul. 79. laudatus à Caier. opuscul. de infinitate. Dicitur infinitum: agens corporeum esse vniuocum: ac proinde oportere, vt tota mouentis potentia in suo motu ostendatur; quod secus euenit in agente spirituali, nil præstat. Si enim loquitur de virtute corporea infinita Dei supponit probandum, imo improbabile. Cum enim nobilissimum agens corporeum esset (vt pote Deus) æquiuocum sane, & agens, & mouens esse deberet. Si autem loquatur de agente omni corporeo, falsum omnino est: cum sola plurimum causa æquiuoca sit, neque in motu, seu effectu suo tota eius virtus manifestetur. Denique, si infinita virtus motiua in corpore infer motum corporis instantaneum, infinita etiam virtus in spiritu inferret motum instantaneum spiritus, quare Angelum in instanti moueri posse eadem vi illationis similis hoc Aristotelis argumento contra Sanctum Thomam euincitur.

3. Sed, licet consequentia modus instantanei ex infinita virtute Dei corporei admitteretur, quid tanti admitteretur abiecti? Etenim, est motus successiuus, quia successiuo repugnet instantaneum esse; aut virtus infinita, quæ motum instantaneum ageret non efficeret illum successiuum & instantaneum simul, sed instantaneum solum eum, qui alias, à virtute finita successiuus foret. Id quod in motu alterationis, ni resistentia addit extrinseca à virtute etiam finita fieri posse certum omnino est: Cum tota alterationis successio à resistentia, vel actiua, vel formali, virtuti actiue opposita omnino proueniat, vt omnibus Philosophis est notum; quæ de re singulares, & exactas disputationes dedimus controuersi. de alteratione, anno millesimo sexcent. trigel. secundo, cum Compluti Philosophiam profiteremur: quarum doctrinam prælo nostro nomine suæ philosophiæ prælo honorauit noster Franciscus Quieto: imò & vtrique resistentia adstante ad aliquid qualitatis opposita, licet non ad totam, fieri instantaneum sæpe motum certissimum est: tum, cum in instanti alteratio inchoatur: tum, cum alteratio est continua. Quare id quod Gregorius arabicus in 1. d. 42. questione 2. infinitam Dei virtutem ex eo, quod instantaneum calidum in frigidum mutare queat falsum est; nisi forte de mutatione instantanea de summo ad summum: imo hæc potius ex infinita virtute Dei demonstraretur, quam hæc ex illa, si demonstraretur: aut non demonstratur, sed solum virtus infinita secundum quid, & superioris ordinis, quam hæc inferiores virtutes. De motu vero locali corporis instantaneo, (de quo loquitur planè Aristoteles ibi) quique instantaneum habet successionem, cum naturaliter mobile secundum suas partes per omnes spatij partes transire debeat, ac proinde naturaliter fieri in instanti nequit; supernaturaliter tamen fieri id posse vel mutatione de loco in locum, quin corpus per medium transeat, vel ponendo mobile simul in spatio toto mysteria Eucharistiæ, parculque virginei suadent.

4. Debita Aristoteli obseruantia rationis eius examen, licet non approbationem nobis extorrit. Aliis autem aliorum rationibus, hic adhuc honos non debetur. Cuiusmodi est illa, quæ supra à nobis questionis præfatione reiecta: quod scilicet substantia corporea nequeat non materia, & forma constare, quod Deo repugnat, aliæque non satis meliores. Omnes igitur rationes solidæ ei imputantur principio: quod scilicet substantia omnis corporea completa partes substantiales extra partes, quod locum saltem aptitudinem habere debeat; vt controuersi. metaphysic. ostendimus, lateque probat Soar. tit. 1. metaphysic. d. 13. sect. vlt. Etque hic proinde supponendum tanquam principium alibi ostensum. Etenim inductione per omnes substantias corporeas totales facta in eo conceptu ab spiritualibus metaphysicæ, & primario differe compertum est, æquæ, atque substantiam rationem primario per principium, seu aptitudinem ad rationandum à brutis distingui. Dixi completam substantiam corpoream; quia id ad præfens institutum est satis, atque, vt indiuisibilibus substantiæ corporeæ, quibus totalis illa, saltem inadæquate, componitur, non includam. Ex hoc vero principio inferitur Deum corporeum (etsi in compositum ex materia, & forma sit, atque in eo genere simplex) summè perfectum non esse. Primò: quia quod partes integrales substantiales verè habet, secundum

dum se totum, atque omnem sui essentialem partem, partes habebit, saltem aptitudinem extensas: cum tamen perfectiora corpora, vt humana, secundum se tota, atque omnem essentialem sui partem non habeant partes, adhuc aptitudinem, extensas. Ex quo substantiis creatis spiritualibus imperfectior etiam euincitur.

5. Secundò vt bene Castro aduersus Audianos hæresi 2. arguit, vel Deus ille corpus substantiale esset finitum, vel infinitum? Si finitum, loco concluditur, aut spatio, ultra quod non sit, v.g. toto mundi spatio contra eius immensitatem, & data pro illa Scripturæ testimonia, vel infinitum occuparet spatium: quod (vt non repugnet infinitum corpus) conuincit saltem ultra finitum mundum de facto per immensum, & infinitum spatium extendi: cum corpus illud Dei non minus ad mundum corporeum spectaret, quam corpora mundi reliqua. Rursus vel ita esset in spatio, siue finito, siue infinito, vt totus esset in toto, vel totus in toto, & totus in quavis eius parte: atque vtrouis modo perit argumentum. Si autem secundo hoc modo sit (vt ad eius perfectionem summam videretur spectare) natura sua ei modus ille competet. Est autem inintelligibile, & repugnans corpus, quod essentia, vt diximus sua partes extra partes localiter, & extensiuè peti habere, petere simul. essentia sua partes easdem habere localiter, & extensiuè intra partes.

6. Probatur tertio, Partes integrales in substantia Dei locum habere non posse: ac proinde neque corporeas, & quæ diuersum spatium, & locum ab aliato loco, & spatio reposcant. Primo: quia Deus omnino, ac summè independentis substantia est: si autem partibus integrantes constaret, vtique ab eis tanquam à constituentibus dependeret, & dependentia quidem imperfectiori, quam à causa efficienti. Item: cum nulla earum Deus esset, à se non esset, sed ab alio, ac similiter earum vnio necessaria, ne Deus ens per accidens, & velut cumulus lapidum foret. Vnde hæc omnia, quibus substantia Dei tui constat: imo, quæ sola coniunctum Deus est, creata foris, & ab alio. Elige à quo alio malis: si à sese vicissim ecce circulum causalitatis repugnantem, vt ostendimus d. 1. quæst. 2. si ab alio ille erit Deus, non hic, quem partibus integrantes constare defendis: de illoque alio redintegratur quæstio: an similibus partibus substantiæ suæ constet? Etsi alteras redeunt de hoc consequentia, ac rursus de alio, & alio, à quo eius partes sunt, in infinitum redibunt. Secundò: quia non esset simplex, & vnusquodque Deus, vt cum esse Patres omnes, ac præclarissimè Bernardus, clamant, nosque quæst. 2. ostendimus; imò substantia Angeli cuiusvis simplicior, atque (vt sic loquar) vnior foret. Tertio: quia implicat ex non diuino diuinum, seu Deum, adhuc è nostro concipiendi modo, compingi: atque eiusmodi partes diuinæ non essent; ergo eis nequit Deus, adhuc metaphysicæ, & per rationem constari. Minor probatur ex dictis. Nam infinitum in sua linea ex suo conceptu metaphysico, & indiuisibili est, quicquid diuinum est: vt supra ostendimus d. 3. quæst. 5. cert. 1. & 2. nulla autem ex eis partibus integrantes infinita è sua essentia, indiuisibilique entitate, ne dum conceptus foret, vt patet.

7. Præcipuum erroris oppositi fundamentum locus ille Genes. 1. erat contra Patrum tamen omnium interpretationem ab hæreticis intellectum. Aliud est vñilo firmius; scilicet in Scriptura Deo sæpe humanorum membrorum nomina accommodari. Si autem inde hæreticorum sententia probaretur, probaretur etiam Deum, leonem, vitulum, & similia esse, atque alia pleraque eiusmodi habere: quod est ridiculum: eis quippe nominibus sæpe in scripturis compellatur, similiaque dicitur habere. Ea tamen omnia solum metaphoricè Deo in scripturis attribui, sicque de eo intelligi debere Patres consone docent. Nouatianus c. 6. & 7. de Trinit. August. de vera & falsa relig. c. 50. epist. 112. post med. de esse diuinit. post init. Hieronym. & Anselm. opusc. de ea re. Gregor. 14. Moral. c. 12. in id Orabam filios, &c. Damasc. 1. de fide c. 14. & 15. Isidor. 6. Etymol. Hieron. item epist. ordine 15. tit. 9. & communiter interpretes, vide Sanctum Pagninum in itagoge cap. 48.

ORTEGA
En la par
D Via